

DU DANSKE LAND – OG VAND

SMÅT MEN GODT I SMÅLANDSHAVET

SMÅT MEN GODT I SMÅLANDSHAVET

Tekst og tilrettelæggelse: Frank Flemming Pedersen, FFP Kommunikation.

Danske Tursejlere siger tak for lån af foto til
Visit Lolland-Falster, Bo Mertz, Kim Warner/Flickr, Mikkel Heriba, Leif Tuxen,
Henrik Hildebrandt, Ingrid Riis, Niclas Jessen, Felecool

TEKST: Frank Flemming Pedersen

Sejlad i Smålandshavet byder på så mange skønne muligheder for særlige oplevelser, at det kan være vanskelig at pege enkelte ud. Øer og holme ligger som perler på en snor i farvandet, som ligger mellem Sjælland, Lolland, Falster og Møn. Området er kendt for at være et slaraffenland og yndet fouragerings- og yngleområde for vandfugle som edderfugl, spidsand, havterne, grågås og klyde.

Ikke så sjældent endda kan man se marsvin på sin sejltur, og da store dele af Smålandshavet er naturbeskyttelsesområde for sæler, optræder disse også på disse kanter.

Så der er masser at holde øje med på strejfturen i Smålandshavet. For eksempel på Fejø, som er den største af øerne. Og vi taler altså om en ø på omkring 16 km² med godt 475 beboere. Men i sommersæsonen kommer der flere folk til øen. Mange flere endda, for klimaet og seværdighederne er absolut et besøg værd.

Når talen falder på Femø, får mange associationer til Jazz og kvindelejr. Jazzfestivalen blev blæst i gang i 1970, og årets efter slog kvindelejren de først teltplækker i på Femø. Og man må sige, at de to festivaler har fundet en meget smuk kulisse for deres aktiviteter.

Øen byder på mange naturoplevelser med snoede veje, pilehegn og bakket landskab. Ikke uden en vis selvironi heder det højeste punkt på øen Issemosebjerget, der rager hele 22 meter op i luften. Cykelture og vandreture skal man unde sig på Femø. Øen har to byer: Nørreby og Sønderby. De mange gamle huse og et virvar af små stier er et af øens særkender.

Tidligere var frugtavl sammen med landbrug en vigtig beskæftigelse for både Femø og Fejø. I dag er det landbruget og turismen, der udgør hovedaktiviteterne. ■

SMÅT MEN GODT I SMÅLANDSHAVET

TEKST: Frank Flemming Pedersen

FOTO: Frank Flemming Pedersen, Visit Lolland-Falster, Bo Mertz, Kim Warner/Flickr, Mikkell Heriba, Leif Tuxen, Henrik Hildebrandt, Ingrid Riis, Niclas Jessen, Felecool

Mens færgen fra Kragenæs på Lolland lægger til på Fejøs vestside, så ligger lystbådehavnen, Dybvig Havn, på sydsiden i læ for vinden. Oprindeligt er havnen anlagt i begyndelsen af 1800-tallet og benyttet af pramme og joller. Det er en lille og meget stemningsfuld havn med ældre havnebygninger, som understreger den autentiske atmosfære.

Vi er tidligt ude af fjerene og morgenskafningen er hurtigt overstået. Fra havnen er der ikke langt til øens hovedfærdselsåre, der går mellem de to byer: Østerby og Vesterby, og med et par gode vandresko på fødderne er det faktisk muligt at gå rundt til Fejøs spændende attraktioner. Mange – det gælder også os – vælger nu at tage cyklerne i tilfælde af, at de skulle gøre et fund eller to, der skal ”fragtes” tilbage til båden.

FEJØ MØLLE

Fejøl Mølle ligger ved Herredsvej. Møllen er en såkaldt hollandsk mølle og er opført i 1858. Den holdt i 1905 flyttedag. Man pillede den ned fra sin oprindelige plads, og flyttede den til dens nuværende plads. Her har den været i brug til 1950. Siden forfaldt møllen, indtil lokale folk i 1996 dannede et møllelaug, der skulle genskabe den smukke mølle. Der er lykkedes blandt andet med økonomisk støtte fra Realdania, der har støttet en bevilling til nye vinger.

Hver møllevinge vejer et ton. Vingerne skal drejes manuelt, og møllen skal krøjes – det vil sige, at den skal drejes op mod vinden, når det blæser. Møllehatten skal drejes rundt med jævne mellemrum, ellers bliver det hele skævt. Vingerne skal drejes lidt efter regnvejr, så de ikke rådner. Det er krøjerne, en samling frivillige, der på skift

står for den tjans. Siden 2007 har møllelaugget drevet en butik i møllen, hvor der både sælges kunsthåndværk og øens mange kvalitetsprodukter. Butikken virker også som turistinformation for øens gæster.

MUSEET FORTÆLLER

Det er også på Herredsvej, vi passerer øens lokale museum, hvor en række genstande fra fortid til nutid udstilles. Desuden er der interessante historier at hente om gårdene, skibe og færges og de lokale traditioner.

UDEN MAD OG DRIKKE

Vi er ikke bange for at gå sukkerkolde på vores tur rundt på Feje. Vejboden er fulde af lokale lækkerier, og et måltid kan vi også få på spisestederne. Ligeledes tilbyder mange lokale producenter fristende måltider og liflige drikke.

Og så er der selvfølgelig Fejølfrugten. Øen

6

7

8

9

10

11

huser én af landets største frugtavlere med 300.000 frugttræer, som sender 3.000 tons blomster, pærer og æbler til fastlandet om året. Vejboden bugner med æbler, blomster, æblecider og årstidens grønt.

Færgelejet med mange daglige afgang til Kragenæs ligger længst ude vestpå, og turen tilbage til Dybvig Havn går fra Vesterby mod sydøst for at svinge mod nordøst og få tilslutning til Herredsvej igen.

FEJØ KIRKE

Fejø Kirke ligger på hjemvejen og er et besøg værd. Kirken er bygget i perioden 1240-1265 og ligger idyllisk helt tæt på øens sydkyst. Denne lidt afsides placering i forhold til Vesterby og Østerby skyldes, ifølge et gammelt sagn, at byernes beboere var nervøse for, at de begravede på kirkegården skulle "gå igen". I virkeligheden skyldes placeringen at kirken til midten

af 1500-tallet benyttedes som sognekirke af de omliggende øer Askø og Femø, og at kirken i lighed med andre kystnære kirker tillige har været brugt som pejlemærke af de søfarende.

Kirken var i middelalderen viet til de søfarendes helgen Sankt Nicolaus, og den har tre kirkeskibe ophængt nemlig orlogsfregatten "Enigheden" fra 1811, "Ebenetzer" fra 1811 og koffardiskibet "Familien Iversen" fra omkring år 1900.

Tilbage i havnen kan man være heldig at få et blik af de to veterantræbåde - Kristiane og Mæfikken - som vedligeholdes af Fejø Drivkvaselaug. De er i sin tid bygget på Fejø og er nu med til at holde liv i traditionen med pærskudernes sejlads til København med frisk frugt.

Vi lader roen falde på, indtrykkene synke

ind og går til ro. I morgen letter vi anker og tager til Femø.

FEMØ – AND ALL THAT JAZZ

Vi nærmer os så sagte indsejlingen til Femø Havn, hvor vi ikke behøver være nervøse for at gå på grund. Færgen fra Lolland lægger til her i havnen, så der er god plads og rigelig dybde. Vi finder vores bådplads og puster lidt ud, inden de praktiske gøremål skal overstås. På havnen ligger sejlerhuset "Stenbidderen" med køkken, toilet og bad samt vaskemaskiner mm. Og det sætter vi kurs mod, for der er blevet samlet lidt tøj sammen over de sidste dage, som godt kunne trænge til en "frisker". Børnene har allerede indtaget Stenbidderen, for der er masser af spil og redskaber til vandaktiviteter.

Vi har god tid på Femø, og cyklerne skal i aktion. Femø omkreds er ca. 14,5 km, så det er overkommeligt at gå øen rundt langs

6) Skib på bedding ved Dybvig Havn, Fejø, 7) Æbler i lange baner, 8) Fejø Kirke fra luften, 9) Ruser på stejlepladsen, 10) Fejø ved havblik, 11) Kom let rundt på cyklen

12

13

14

15

16

17

stranden. Men en afstemning blandt besætningsmedlemmer viste klart flertal for cykelturene. Sin lidenhed til trods så er der ligegodt 35 km offentlig vej at køre på. Og der er nok at se på undervejs. Der er en særlig stemning på Femø. Dyrelivet er unikt, og det er det kuperede kulturlandskab, hvis højeste punkt er 22 m over havet, hvilket cyklerne dog sagtens kan betvinge, også.

DEN FØRSTE PRÆST

Tæt på havnen finder vi øens smukke gamle kirke med en meget velholdt kirkegård, et populært udflugtsmål. Femø Kirke er opført omkring år 1500. Til byggeriet er anvendt rå og kløvede kampesten samt munkesten ved vindues- og døråbningerne og i den øvre del af murværket. Munkestenene er sandsynligvis fremstillet tæt ved kirken, for der er fundet rester af en gammel ovn i klinten nedenfor kirken. I skibets nordvæg aner man endnu sporene efter den

oprindelige kvindeindgang og i korets sydvæg ligeledes sporene efter kirkens præsteindgang.

Det var først i 1537 at kirken fik sin egen præst. Her overtog Hr. Jørgen Christensen kirken som første protestantiske præst. Siden har der i ubrudt række været tilknyttet 44 præster til Femø kirke.

BARKKEDEL

Ude mod øst ved sommerhusudstykningsen står et ensomt bygningsværk og påkalder sig opmærksomhed. Det er en barkkedel, som har været almindelige ved alle fiskerlejer i Danmark. I dag er det stort set alle forsvundet.

I gamle dage blev sejl og fiskeredskaber fremstillet af naturmaterialer som uld, hør, hamp og bomuld. Materialer skulle alle imprægneres for at øge deres styrke og forlænge holdbarheden. Denne imprægnering kunne foregå i en barkkedel, som

er en ovn med en indmuret kedel, fyrrum og skorsten på 2-3 meters højde.

Barklagen bestod af vand og et imprægneringsmiddel. Bedst var catechu, populært kaldet for "katteko", udvundet af barken fra akacietræer. Under 2. Verdenskrig var det svært at få fat i catechu, men birkebark og egebark viste sig, at kunne anvendes som en brugbar og langt billigere erstatning. Barkekstrakterne indeholder bl.a. garvesyre og farvestof, som giver garnene en rød-brunlig farve.

KUNSTEN

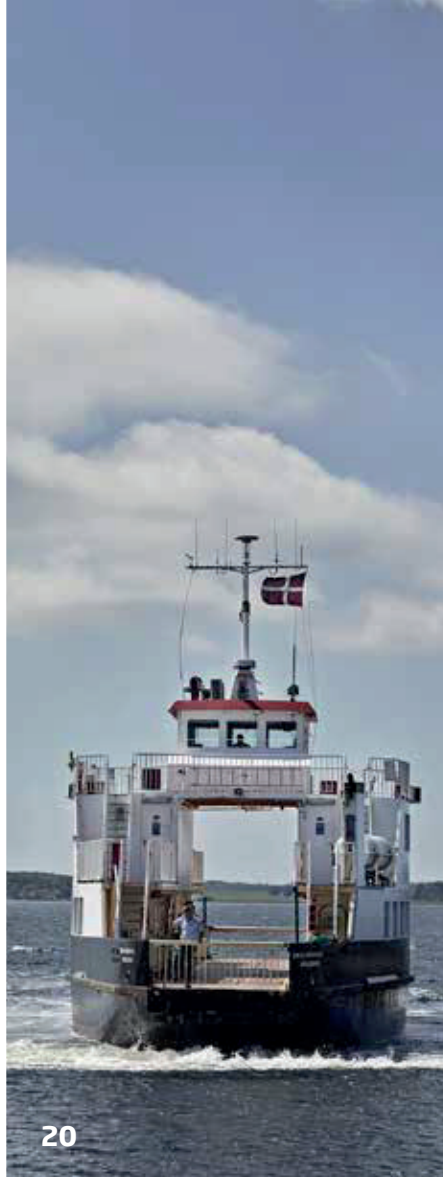
Der er masser at se på på turen. Kunstinteresserede vil bemærke de fine skulpturer på øen. I Nørreby Anlæg møder man Hanne Varmings tre bronzeskulpturer af øens gamle bagerdame, Amalie. Ved Sønderby Gadekær ses Holger Wederkinch's kalkstensskulptur Los, Ræv og Urhane, og på Ernas Eng ved præstegården er der opstillet et lille bronzetempel

18

19

20

21

22

til minde om Erna Wederkinch. Erik Varmings skulpturer, Metamorfose, Orion og Elektra ses ved Bastmosen, Præstevangen.

Der er andre små og store kunstværker spredt ud over øen. Også nogle, der er både praktiske og muntre. Femø-bænken – f.eks. – er designet af Kaj Larsen i 2007 efter ide af Annelise Svensson. I 2008 blev bænken sat i produktion af Arne Andersen. Den bliver fremstillet på øen og er dekoreret i mange udgaver af lokale og udenøskunstnere. De 27 bænke er til hvil og smil for alle.

EVENTYRLIGT FOR BØRN

Vi trækker cyklerne ad Eventyrstrædet og spejder lystigt op i piletræerne, der gemmer på små finurligheder. I piletræerne sidder figurer – hekse, trolde, prinsesser og soldater – fra kendte eventyr. Straks går gættekonkurrencen i gang. Hvem kan se, hvilket eventyr figurerne

skal symbolisere? Kreativt og kunstnerisk – og sjovt for børn og voksne.

I Nørreby slår vi et smut forbi Smuthullet i Dronningestræde i Nørreby Anlæg, hvor der ved den gamle smedje, er et åbent værksted, hvor børn kan komme og være kreative, når de er i følge med en voksen. Her er værktøj, materialer og modeller til fri afbenyttelse.

MUSIK OG MANGFOLDIGHED

Nu er det ikke sådan, at Femø blot er stille idyl og fuglefløjt fra oven. Øen danner nemlig også rammen om to store begivenheder, der given ørenlyd også uden for landets grænser.

Verdens ældste kvindelejr afholdes over nogle sommeruger og har over 100 deltagere pr. uge. Som der står på kvindelejrens hjemmeside, så samles der alle slags kvinder: Gamle rødstrømper, mødre med børn, karrierekvinder, sportsentu-

siaster, lesbiske, bi- og heteroseksuelle til workshops, fællesskab og samvær. Lejren har eksisteret siden 1971.

Et år yngre er Femø Jazz Festival, som er en af landets ældste festivaler med rødder i New Orleans Jazz. Men man holder også øjne og ører åbne for nye talenter og tendenser, der kan få optræden i festivalpladsens store telt.

Hvis småt er godt, ja – så er Fejø og Femø ekstra godt. For umiddelbart synes småøerne ikke af meget, men der er store og små oplevelser at hente her i Smålandshavet. Vi taler om samfund, der har hundreder års erfaring med at leve med og af naturen. Som har udviklet deres egen kultur og traditioner. At få et lille indblik i dette er stort. Faktisk er der så meget gå på opdagelse i her på egnen, at vi bare kan sige, at vi har set noget. Måske ikke engang det vigtigste – men så vender vi meget gerne tilbage. ■